

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2002-2009 Yılları Arası Yoksulluk Bulguları

(Türkiye İstatistik Kurumunun Gelir, Tüketici, Tüketim ve Yoksulluk ile ilgili web sayfasındaki Yoksulluk Analizlerinin özet bilgileridir)

Nesrin ÇİLİNGİROĞLU¹

Çalışmanın Kapsamı

Yoksullukla ilgili çalışmalarda temel veri kaynağı bireylerin ve bunların oluşturduğu hanehalkının tüketimlerini, gelir düzeylerini, sosyo-ekonomik kesimler ve nüfus tabakalarına ve bölgelere göre ortaya çıkaran "Hanehalkı Bütçe Anketleri"dir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2002 yılından itibaren her yıl düzenli olarak Hanehalkı Bütçe Anketleri (HBA) uygulamakta, bu verileri kullanarak da yoksulluk analizleri yapmaktadır.

HBA verilerine dayalı olarak yürütülen yoksulluk çalışmasının tahmin düzeyi; Türkiye geneli ile kentli (Nüfusu 20.001 ve daha fazla olan yerleşim yerleri) ve kırsal (Nüfusu 20.000 ve daha az olan yerleşim yerleri) yerlerdir.

Çalışmalarda Kullanılan Tanımlar

Yoksulluk: İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumudur. Yoksulluğu dar ve geniş anlamda olmak üzere iki türlü tanımlamak mümkündür. Dar an-

lamda yoksulluk, açlıktan ölme ve barınacak yeri olma durumu iken, geniş anlamda yoksulluk, gıda, giyim ve barınma gibi olanakları yaşamlarını devam ettirmeye yettiği halde toplumun genel düzeyinin gerisinde kalmayı ifade eder.

Mutlak yoksulluk: Mutlak yoksulluk, hanehalkı veya bireyin yaşamını sürdürebilecek asgari refah düzeyini yakalayamaması durumudur. Bu nedenle, mutlak yoksulluğun ortaya çıkarılması, bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan minimum tüketim ihtiyaçlarının belirlenmesini gerektirir. Mutlak yoksul oranı, bu asgari refah düzeyini yakalayamayanların sayısının toplam nüfusa oranıdır. Bu çalışmada, gerek gıda, gerekse gıda ve gıda dışı harcama bileşenlerini içeren mutlak yoksulluk sınırları hesaplanmıştır.

Mutlak yoksulluk, göreceli yoksulluk ve uluslararası karşılaştırmalarda kullanılan yoksulluk sınırları ve bu sınırların altında kalarak yoksul olarak nitelenen fert sayıları hesaplanmaktadır.

Çalışmalarda, gıda yoksulluğunun temelini teşkil edecek olan gıda sepetinin belirlenmesinde 2003 Ha-

¹ Prof.Dr., Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

nehalkı Bütçe Anketi verileri kullanılmıştır. Gıda harcamasına göre sıralı 3. ve 4. %10'luk dilimler, referans grup olarak alınmış ve bu hanelerin gıda tüketiminde en önemli paya sahip 80 madde gıda sepeti olarak tespit edilmiştir. Bir ferdin günlük asgari 2.100 kalori almasını sağlayacak miktarlar, bu 80 maddeden oluşturulmuştur. Bu sepetin maliyeti gıda yoksulluk sınırı olarak alınmıştır. Gıda yoksulluk oranı, eşdeğer fert başına tüketim harcaması, gıda yoksulluk sınırının altında kalan hane halklarının oluşturduğu nüfusun, toplam nüfus içindeki payı olarak hesaplanmıştır.

Fertlerin gıdanın yanısıra gıda dışı ihtiyaçları da bulunmaktadır. Bu ihtiyaçları göz önüne almak için gıda yoksulluk sınırına, gıda dışı mal ve hizmet payının da eklenmesi gerekmektedir. Bu yoksulluk sınırının belirlenmesi amacıyla da toplam tüketimleri gıda yoksulluk sınırının hemen üstünde olan hanelerin toplam harcama içindeki gıda dışı harcama payının ortalaması esas alınmaktadır. Bu oranlar HBA verilerinden her yıl için hesaplanmaktadır. Bu oranlar 2002, 2003 ve 2004 yılları için sırasıyla %57, %60 ve %58 olarak belirlenmiştir. Buna göre gıda ve gıda dışı mal ve hizmetleri kapsayacak şekilde yoksulluk sınırı belirlenmiştir. Gıda ve gıda dışı yoksulluk oranı ise, eşdeğer fert başına tüketim harcaması, gıda ve gıda dışı yoksulluk sınırının altında kalan hane halklarının oluşturduğu nüfusun, toplam nüfus içindeki payı olarak alınmıştır.

Görelî yoksulluk: Bireylerin, toplumun ortalama refah düzeyinin belli bir oranının altında olması durumudur. Buna göre toplumun genel düzeyine göre belli bir sınırın altında gelir ve harcamaya sahip olan birey veya hane halkı görelî anlamda yoksul olarak tanımlanır. Refah ölçüsü olarak amaca göre tüketim veya gelir düzeyi seçilebilir. HBA verileriyle yapılan yoksulluk çalışmalarında, eşdeğer kişi başına tüketim harcaması medyan değerinin %50'si görelî yoksulluk sınırı olarak tanımlanmıştır. Görelî yoksulluk oranı ise, eşdeğer fert başına tüketim harcaması, görelî yoksulluk sınırının altında kalan hane halklarının oluşturduğu nüfusun, toplam nüfus içindeki payı olarak hesaplanmıştır.

Çalışmada özellikle uluslararası karşılaştırmalarda kullanılan çeşitli yoksulluk sınırları da hesaplanmıştır. Bu bağlamda, cari satınalma gücü paritesine göre kişi başına günlük 1 ABD Doları, 2,15 ABD Doları ve 4,30 ABD Dolarına karşılık gelen değerler, yoksulluk sınırları olarak tanımlanmıştır. Eşdeğer fert başına tüketim harcaması, cari satınalma gücü paritesine göre kişi başına

günlük sınırların altında kalanlar yoksul olarak belirlenmiştir.

Hanehalkı: Aralarında akrabalık bağı bulunsun ya da bulunmasın aynı konutta yaşayan, temel ihtiyaçlarını birlikte karşılayan, hanehalkı hizmet ve yönetimine katılan bir veya birden fazla kişiden oluşan topluluktur.

Hanehalkı ferdi: Hanehalkını meydana getiren topluluğun her bir üyesidir.

Tüketim: Mal ve hizmetlerin insan ihtiyaçlarını ve arzularını karşılamak üzere kullanılmasıdır.

Harcama: Bir mal veya hizmet satın almak için yapılan parasal ödeme veya fedakârlıkların tümüdür.

Tüketim harcaması: Hanehalkının anket ayı içinde tüketim amacıyla (yatırımveiş amaçlı harcamalar hariç) satın aldığı, kendi üretiminden tükettiği, çalışan hane halkı fertlerinin işyerinde üretilen ya da satışa sunulan maddelerden hanehalkında tükettiği, hanehalkının başka hane ya da kurumlara hediye vermek/yardımda bulunmak amacıyla satın aldığı mal ve hizmetlerin toplam değeridir. Tüketim harcamaları; "Gıda ve Alkolsüz İçecekler", "Alkollü İçecekler, Sigara ve Tütün", "Giyim ve Ayakkabı", "Konut, Su, Elektrik, Gaz ve Diğer Yakıtlar", "Ev Eşyası", "Sağlık", "Ulaştırma", "Haberleşme", "Eğlence", "Eğitim Hizmetleri", "Lokanta ve Oteller" ile "Çeşitli Mal ve Hizmetler" olmak üzere 12 ana grupta sınıflandırılmaktadır.

Satınalma gücü paritesi: Ülkeler arasındaki fiyat düzeyi farklılıklarını ortadan kaldırarak, ülkelerin yarattıkları Gayrisafi Yurtiçi Hâsılanın reel anlamda karşılaştırılmasına imkan sağlayan, farklı para birimlerini birbirine dönüştürme oranıdır.

Çalışan fert: Ücretli ve maaşlı, yevmiyeli, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak anket ayında bir iktisadi faaliyette bulunan veya iş ile ilişkisi devam eden 15 ve daha yukarı yaştaki fertlerdir.

Ücretli ve maaşlı: İşveren ile aralarında mevcut olan yazılı veya sözlü çalışma sözleşmesine göre; işletmenin satış veya karından tamamen bağımsız olarak belirlenen bir temel ücret karşılığında çalışanlardır.

Yevmiyeli: Bir işverene bağlı olarak düzenli ve sürekli olmadan işine göre mevsimlik ya da geçici olarak, ya da iş buldukça çalışanlardır.

İşveren: Kendi işyerinde en az bir ücretli ya da yevmiyeli eleman çalıştıran kişi. Bir işyerinde işveren durumunda birden fazla ortak bulunabilir. Bu durumda her ortak bir işveren kabul edilmiştir.

Kendi hesabına çalışan: İşinde, tarlasında, bağında, bahçesinde, dükkânında, yazıhanesinde, imalathanesinde, tamirhanesinde vb. yerlerde tek başına veya ücretsiz aile fertleri ile birlikte (yanında ücretli veya yevmiyeli kişi çalıştırmaksızın) aynı (mal) ya da nakdi (para) olarak gelir elde etmek için çalışanlardır. Bir işyerinde ücretli kişi çalıştırmaksızın, birden fazla ortak var ise; bu ortaklardan herbiri kendi hesabına çalışıyor kabul edilmiştir.

Ücretsiz aile işçisi: Hanehalkı fertlerinden biri ya da birkaçı tarafından yürütülen bir ekonomik faaliyete yardım etmek amacıyla ücret almaksızın işgücü olarak katkıda bulunan hanehalkı ferdidir.

İş arayan: Anketin yapıldığı ay içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir işle de bağlantısı olmayan) kişilerden iş aramaya yönelik olarak, iş arama kanallarından en az birini kullanmış, 15 gün içinde işbaşı yapabilecek durumda olan, kurumsal olmayan 15 ve daha yukarı yaştaki tüm kişilerdir. Ayrıca, iş bulmuş ya da kendi işini kurmuş ancak işe başlamak ya da işbaşı yapmak için çeşitli eksiklerini tamamlamak amacıyla bekleyenlerden, 15 gün içinde işbaşı yapabilecek kişiler de işsiz nüfus kapsamına dâhildirler.

Ekonomik olarak aktif olmayanlar: Anketin yapıldığı ay içerisinde bir işte çalışmayan ve işsiz olmayan 15 ve daha yukarı yaştaki nüfustur. İş aramayı işbaşı yapmaya hazır durumda olanlar, mevsimlik çalışanlar, ev kadını, öğrenci, emekli, irad sahibi, çalışamaz halde ve benzeri durumda olanlar, bu grupta kapsamaktadır.

Uluslararası ve bölgesel yönerge: 2001 yılından itibaren yürütülmekte olan Sosyal Riskin Azaltılması Projesi kapsamında, hanehalkı bütçe anketlerinin uygulanması ve anketin sonuçlarına dayalı olarak yoksulluk analizlerinin yapılması da yer almaktadır. Bu bağlamda, 2002 yılında uygulanan Hanehalkı Bütçe Anketinden elde edilen verilere dayalı olarak Türkiye’de yoksulluğun profili, nedenleri ve sonuçları üzerine Türkiye İstatistik Kurumu ile Dünya Bankası ortaklaşa bir rapor hazırlanmıştır. Dünya Bankası ile ortaklaşa hazırlanan bu raporun temelini oluşturan sonuçlar, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 14 Nisan 2004 tarihli “2002 Yoksulluk Çalışması” adlı haber bülteni ile kamuoyuna duyurulmuştur. TÜİK’in yoksullukla ilgili çalışmaları 2002 yılı için belirlenen yöntem esas alınarak devam etmektedir.

Coğrafi kapsam: Hanehalkı Bütçe Anketi’nin kapsamıdır. Ankette, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan tüm yerleşim yerleri ve Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan tüm hanehalkı fertleri kapsama alınmıştır. Ancak, çalışmada kurumsal nüfus olarak tanımlanan yaşlılar evi, huzur evleri, hapisane, askeri kışla, özel nitelikli hastane, otel, çocuk yuvalarında bulunan nüfus ile pratik nedenlerden dolayı göçer nüfus kapsam dışı tutulmuştur.

Kaydedilmeyen faaliyetler: Yoksullukla ilgili hesaplamalarda temel alınan tüketim harcaması kapsamında işyeri ve yatırım amaçlı harcamalar ile dayanıklı mallar için yapılan harcamalar kapsam dışıdır.

Temel Veri Kaynaklarının Niteliği

Veri kaynakları: Hanehalkı Bütçe Anketidir. Anket, bir takvim yılı boyunca her ay değişen ve tabakalı iki aşamalı küme örnekleme yöntemine göre seçilen hanehalklarına uygulanmaktadır.

Veri toplama şekli: Hanehalkı Bütçe Anketinde bilgiler; görüşme, kayıt ve gözlem metodları kullanılarak hanehalklarından derlenmektedir. Her anketör, her ay ortalama 6 örnek hanehalkını anket ayı öncesi 1 kez, 1. ve 2.hafta 2’şer kez, 3. ve 4.hafta 1 kez ve anket ayı bitiminde de 1 kez olmak üzere her bir hanehalkını ayda ortalama 8 defa ziyaret ederek tüketim harcamaları ve son ziyarette gelir bilgilerini kayıt etmektedir.

Anket ayı öncesinde örnek hanehalkına yapılan ilk ziyarette, hanehalkı ile tanışma sağlandıktan sonra hanehalkının sosyo-ekonomik durumuna ait bilgiler alınmakta, harcamaya kayıt defterinin nasıl doldurulacağı açıklanmaktadır. Anket ayı içinde yapılan ziyaretler sırasında, örnek hanenin anket ayında yaptığı gıda, giyim, sağlık, ulaştırma, haberleşme, eğitim, kültür, eğlence, konut, ev eşyası vb. gibi tüketim harcamaları hanehalkına bırakılan kayıt defterinden kayıtlama ve görüşme yöntemleri ile alınmıştır. Anket ayı bitiminde yapılan son görüşmede ise, hanehalkı fertlerinin anket ayı içindeki istihdam durumu, iktisadi faaliyeti, mesleği, işteki durumu, anket ayı ve son bir yıl içerisinde elde ettiği gelir bilgileri derlenmiştir.

Ülke verilerinin dayanağı: Hanehalkı Bütçe Anketi, hanehalkının gelir, sosyo-ekonomik durum ve tüketim yapısı hakkında bilgi edinmek amacıyla 18.11.2005 tarih ve 5429 Sayılı Türkiye İstatistik Kanunu uyarınca yapılmaktadır. Hanehalkları tarafından yapılan beyanlar kullanılmaktadır.

Derleme Uygulamaları

Veri derleme sistemi: Hanehalkı Bütçe Anketi'nin veri giriş aşamasında bir istatistiksel program olan BLA-ISE kullanılmaktadır. Anketin ilk ve son görüşmesinde bilgisayar destekli anket yöntemi (CAPI), diğer aşamalarında ise günlük tutma ve veri giriş yöntemleri kullanılmaktadır.

Değer hesaplama: Yoksullukta esas alınan hanehalkları tarafından yapılan tüketim harcaması değerleri ile mutlak ve göreceli yoksulluk sınırları TL cinsinden hesaplanmaktadır. Uluslararası karşılaştırmalarda kullanılan yoksulluk sınırları ise satınalma gücü paritesi cinsinden hesaplanmaktadır. 1 \$'ın satınalma gücü paritesine (SGP) göre karşılığı olarak 2002 yılı için 618.281 TL; 2003 yılı için 732.480 TL; 2004 yılı için 780.121 TL; 2005 yılı için 0,830 YTL, 2006 yılı için 0,921 YTL; 2007

yılı için 0,926 YTL; 2008 yılı için 0,983 YTL ve 2009 yılı için ise 0,917 TL kullanılmıştır.

Eşdeğerlik ölçeği: Her ilave hanehalkı üyesinin aileye getirdiği ek harcamanın öncekiler kadar olmadığı ve yaş-cinsiyet farklılıkları nedeniyle hanedeki fertlerin tüketimlerinin birbirinden farklı olduğu varsayımları altında her bir hanehalkı büyüklüğünün kaç yetişkine denk olduğunu ortaya koyan katsayılarıdır. Bu katsayılar kullanılarak hanehalklarının gerçek büyüklükleri hesaplanmış, hanelerin kaç eşdeğer fertten meydana geldiği belirlenmiştir. Ayrıca eşdeğerlik ölçeği, Türkiye genelindeki ortalama hanehalkı büyüklüğü dikkate alınarak iki yetişkin ve iki çocuktan oluşan dört kişilik hanenin eşdeğer büyüklüğüne göre düzeltilmiştir. Böylece farklı büyüklük ve bileşimlerdeki (yetişkin ve çocuk sayısı itibarıyla) hanehalkları arasında karşılaştırmalar yapmak mümkün hale gelmiştir.

***Tablo 1. Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları (2002-2009)**

Yöntemler	Fert Yoksulluk Oranı (%)							
	2002	2003	2004	2005	2006	2007(*)	2008	2009
TÜRKİYE								
Gıda yoksulluğu (açlık)	1,35	1,29	1,29	0,87	0,74	0,48	0,54	0,48
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	26,96	28,12	25,60	20,50	17,81	17,79	17,11	18,08
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁽¹⁾	0,20	0,01	0,02	0,01	-	-	-	-
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı ⁽¹⁾	3,04	2,39	2,49	1,55	1,41	0,52	0,47	0,22
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı ⁽¹⁾	30,30	23,75	20,89	16,36	13,33	8,41	6,83	4,35
Harcama esaslı göreceli yoksulluk ⁽²⁾	14,74	15,51	14,18	16,16	14,50	14,70	15,06	15,12
KENT								
Gıda yoksulluğu (açlık)	0,92	0,74	0,62	0,64	0,04	0,07	0,25	0,06
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	21,95	22,30	16,57	12,83	9,31	10,36	9,38	8,86
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁽¹⁾	0,03	0,01	0,01	-	-	-	-	-
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı ⁽¹⁾	2,37	1,54	1,23	0,97	0,24	0,09	0,19	0,04
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı ⁽¹⁾	24,62	18,31	13,51	10,05	6,13	4,40	3,07	0,96
Harcama esaslı göreceli yoksulluk ⁽²⁾	11,33	11,26	8,34	9,89	6,97	8,38	8,01	6,59
KIR								
Gıda yoksulluğu (açlık)	2,01	2,15	2,36	1,24	1,91	1,41	1,18	1,42
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	34,48	37,13	39,97	32,95	31,98	34,80	34,62	38,69
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁽¹⁾	0,46	0,01	0,02	0,04	-	-	-	-
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı ⁽¹⁾	4,06	3,71	4,51	2,49	3,36	1,49	1,11	0,63
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı ⁽¹⁾	38,82	32,18	32,62	26,59	25,35	17,59	15,33	11,92
Harcama esaslı göreceli yoksulluk ⁽²⁾	19,86	22,08	23,48	26,35	27,06	29,16	31,00	34,20

(1) Satınalma gücü paritesine (SGP) göre hesaplama yapılmıştır. 2009 yılı için 1 \$'ın SGP'ne göre karşılığı olarak 0,917 TL kullanılmıştır.

(2) Eşdeğer fert başına tüketim harcaması medyan değerinin %50'si esas alınmıştır.

(*) Yeni nüfus projeksiyonlarına göre revize edilmiştir.

Tüketim harcamalarının sınıflaması: COICOP/HBS kullanılmaktadır.

Veri işleme: Veri kontrolü ve analizinde SAS programı kullanılmaktadır.

İşlemlerin kaydedilme zamanı: Hanehalkıyla anket yapılan aydır.

Diğer Konular

Mevsimsel düzeltme: Veri mevsimsel olarak düzeltilmemektedir.

Coğrafi ayrım: Yoksulluk çalışmalarında tahmin düzeyi Türkiye geneli ile kent ve kırsal yerler ayrımıdır.

Bulgular

Tüm çalışma yılları bazı temel değişkenler açısından incelendiğinde ortak sonuçlar saptanmıştır.

- İnceleme dönemi boyunca her türlü yoksulluk bulgularında iyileşme vardır.
- Kırsal yerde yaşayanların yoksulluk riski kentsel yerdekilerden fazladır.
- Hanehalkı büyüklüğü arttıkça yoksulluk riski artmaktadır.
- Bireyin çalışma durumuna göre yoksulluk riski de değişmektedir. Riskin en düşük olduğu grup, işverenlerdir. Bu grubu sırası ile ücretli-maaşlılar, kendi hesabına çalışanlar, yevmiyeli çalışanlar izlemektedir. Riski en büyük olan grup ise ücretsiz aile işçileridir.

- İş gücünün sektörel dağılımına göre de yoksulluk riski değişmektedir. Riski en yüksek grup tarım sektöründe çalışanlardır. Bu grubu sırası ile sanayi sektöründe çalışanlar ve hizmet sektöründekiler izlemektedir.

- Ekonomik olarak aktif olmayan bireylerdeki yoksulluk, iş arayan bireylerden daha düşüktür.

- Eğitim düzeyi yükseldikçe yoksul olma riski azalmaktadır.

Tablo 1'de 2002-2009 yılları arası yapılan yoksulluk çalışmalarının yoksulluk sınırı yöntemlerine göre fert yoksulluk oranları Türkiye geneli ile kent ve kırsal bağlamında sunulmuştur. Kurumun web sayfasında yoksulluk ile ilgili bulguların farklı değişkenlerle kıyaslamaları da bulunmaktadır.

Sonuç

Ulusal düzeyde yapılan bu tür araştırmalar ülkedeki durumu değerlendirerek yoksulluğa yönelik sosyal ve ekonomik politikaların başarısını değerlendirmek, geleceğe yönelik politika, plan ve uygulamaları şekillendirmek, ülke içi ve ülkeler arası kıyaslamalar yapabilmek için çok önemli araçlardır.

Yararlanılan Kaynak

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=23&ust_id=7&tk_id=6365. Erişim Tarihi: 03.06.2011.

TOPLUM HEKİMLİĞİ BÜLTENİ'NİN TEMEL İLKELERİ

YAZARLARA AÇIKLAMALAR/BİLGİLER

Toplum Hekimliği Bülteni yılda 3 kez (4 ayda bir) Ocak, Mayıs ve Eylül aylarında çıkar. Toplum Hekimliği Bülteni içeriğinde, halk sağlığı alanı ile ilgili olan "afetler ve sağlık", "ağız ve diş sağlığı", "bulaşıcı hastalıklar", "çevre sağlığı", "çocuk ve adolesan sağlığı", "epidemi-yoloji", "iş sağlığı", "kadın sağlığı", "kronik hastalıklar", "mezuniyet öncesi ve sonrası halk sağlığı eğitimi", "nüfus bilimi", "okul sağlığı", "ruh sağlığı", "sağlık eğitimi", "sağlık ekonomisi", "sağlık yönetimi", "sağlığın sosyal boyutu", "tıbbi antropoloji", "tıbbi etik", "toplum beslenmesi", "yaralanmalar ve şiddet koruma ve kontrolü" gibi konulara yer verir. Basılan yazıların, özetler de dahil olmak üzere, yayın hakkı *Toplum Hekimliği Bülteni'*ne aittir; izinsiz basılamaz ve/veya çoğaltılamaz. Derginin kısaltılmış adı TOPLUM HB şeklindedir.

YAZI TÜRLERİ

A. Araştırma makaleleri

Bilimsel yöntem ve kurallara uygun olarak yapılmış araştırmalar bu kapsamdadır. Gönderilen yazıların daha önce, özeti dışında, herhangi bir yerde yayınlanmamış ya da yayın için kabul edilmemiş olması gereklidir. Araştırma makaleleri, özet dahil olmak üzere, 4000 sözcüğü aşmamalıdır. Sözcük sayısı başlık sayfasında yer almaz.

B. Çağrılı Yazılar/Derlemeler

Dergide yayınlanacak çağrılı yazı/derleme türündeki yazılar editörler kurulu tarafından önceden planlandığı için, en yeni bilgileri kapsamlı biçimde gözden geçiren ve tartışan davetli yazılar bu kapsamda yayınlanacaktır. Çağrılı yazılar/derlemeler, özet dahil olmak üzere, 5000 sözcüğü aşmamalıdır. Sözcük sayısı kapak sayfasında yer almalıdır. Çağrılı yazı/derleme yazılar kendine özgü alt başlıklardan oluşabilir.

C. Editöre Mektuplar

Bu bölümde, dergide son iki sayıda yayınlanmış olan yazılara yönelik görüşler ve katkılar yer alacaktır. Orijinal bir çalışma olarak hazırlanmamış ve hazırlanamayacak bilgilerin iletilmesi amacıyla oluşturulduğundan kısa-öz olmalı, 400 sözcüğü aşmamalı, özet içermemeli, kaynaklar sınırlı olmalıdır.

D. Kısa raporlar

Araştırma özetleri bu kapsamdadır. Kısa raporlar, kaynaklar hariç, 1000 sözcüğü aşmamalıdır.

YAZIM KURALLARI

Derginin yayın dili Türkçe'dir. Yazılarda Türk Dil Kurumu yazım kurallarına uymak esastır. Yazılar, standart A4 boyutlarına (21 X 29.5 cm) beyaz kağıda, dört kenar-

da 2.5 cm boşluk kalacak şekilde, Times New Roman yazı karakteri kullanılarak, 12 punto ve iki satır aralıklı olarak, MS Word programında yazılmalıdır. Yazarlara yazılarının bir kopyasını saklamaları önerilir. Yayınlanmadan önce makalenin içeriği konusunda uzlaşmak yazarların sorumluluğunda olduğundan, tüm yazılar yazarların her birince imzalanmalıdır.

Yazılarda bulunması gereken bölümler: Kapak sayfası, başlık sayfası, Türkçe özet, İngilizce özet ve başlık, giriş ve amaçlar, yöntem, bulgular, tartışma ve sonuç, kaynaklar, istenirse teşekkür, tablolar, şekiller, grafikler, resimler. Çalışmayı parasal ve/veya teknik olarak destekleyen kaynaklar varsa, kapak sayfasında dip not olarak belirtilmelidir. Tüm sayfaların sağ alt köşede başlık sayfasından itibaren numaralandırılması gerekmektedir.

A. Kapak Sayfası

Kapak sayfasında, yazının daha önce, özeti dışında, yayınlanmadığı ya da yayınlanmak üzere herhangi bir yere gönderilmediği, yazarların yazının son halini okuyarak onayladıkları, yazı ile ilgili her türlü sorumluluğu üstlendikleri belirtilmeli ve yazarlarının tümünün imzaları bu metnin altında yer almalıdır. Yazarlar çalışmayı yürüten kişiler olmalıdırlar. Çalışmayı destekleyen ya da çalışma ile ilgili danışılan kişilerin adları gerekiyorsa teşekkür bölümünde anılmalıdır.

B. Başlık Sayfası

Dergide yayınlanmak üzere gönderilen yazıların tarafsız bir biçimde değerlendirilebilmesi için, yazarların ad-soyad ve adreslerinin yalnız başlık sayfasında yer alması gerekmektedir. Yazının başlığı olabildiğince kısa ve bilgilendirici olmalıdır. Başlık sayfasında, yazarların ad-soyad, unvan ve çalışma adresleri ile birlikte her türlü yazışmanın yürütüleceği yazara ait yazışma adresi, telefon ve faks numaraları, elektronik posta adresleri bulunmalıdır. Eğer yazı herhangi bir bilimsel toplantıda sunulmuş ise, toplantının adı, yeri ve tarihi belirtilmelidir. Metin, özet ve kaynaklar dahil, tablolar, grafikler ve şekiller hariç olmak üzere, sözcük sayısı bu bölüme yazılmalıdır.

C. Özet ve Anahtar Sözcükler

Başlık sayfasından sonra, sıra ile Türkçe ve İngilizce özetler başlıkları ile birlikte ayrı ayrı sayfalarda yer almalıdır. Özetler 250 sözcüğü aşmamalıdır. Özetlerin başında Türkçe ve İngilizce başlık, sonunda ise mutlaka Index Medicus'a göre seçilmiş en çok 5 (beş) anahtar sözcük yer almalıdır. Özetler şu alt başlıklar ile yazılmalıdır: Amaç(lar) [Objective(s)], Yöntem [Method], Bulgular [Findings], ve Sonuç [Conclusion]. Derleme yazıların özetleri, derlemenin önemli noktalarının kısa bir değerlendirmesi olmalıdır. Türkçe anahtar sözcükler, İngilizce anahtar sözcüklerin tam Türkçe karşılıkları ol-

malıdır. Kullanılan anahtar sözcüğün Index Medicus'ta yer alan anahtar sözcükler arasında olup olmadığı internette "NLB MeSH Browser" sayfasından kontrol edilebilir.

D. Ana Metin

Giriş ve Amaç(lar): Okuyucuyu incelenen sorun/konu ve diğer yazarların bu konudaki bulguları hakkında bilgilendirmek amaçlanmalıdır. Çok önemli makaleler referans olarak kullanılmalı ve çalışmanın amacı hakkında açık ve ayrıntılı bilgi verilmelidir.

Yöntem: Çalışmada kullanılan yöntemler ve veri toplama biçimi ayrıntılı bir şekilde açıklanmalıdır. Yöntemle ilgili daha önce yayınlanmış olan yazılar kaynak gösterilmelidir.

Bulgular: Çalışmadan elde edilen bulgular hiçbir yorum olmaksızın açıklanmalıdır. Tablo, şekil veya grafiklerdeki veriler ve yapılan analizler ayrıntılı olarak açıklanmalıdır.

Tartışma ve Sonuç: Bulgular, diğer yazarların önceki çalışmalarındaki bulgularla ilişkilendirilir ve bu veriler üzerine yorum yapılır. Bu bulguların alanına katkıları da açıklanmalıdır. Verilere dayalı öneriler getirilmelidir.

E. Tablolar, Grafikler, Şekiller

Her tablo/grafik/şekil ayrı sayfaya olmak üzere, kaynaklar dan sonra yer almalıdır. Her tablonun/grafik'in/şeklin, metinden bağımsız olarak kim, ne, nerede, ne zaman sorularına yanıt verecek şekilde tanımlayıcı bir başlığı olmalıdır.Tablo/grafik/şekil ile ilgili başlık ve açıklamalar tablonun verildiği sayfada verilmelidir. Yazıda en çok beş tablo yer almalıdır. Tablolar, *Bülten*'in yayın stiline uygun olarak değiştirilebilir.Grafikler/şekiller en çok iki adet olmak üzere, tablolardan sonra yer almalıdır. Yazının kabulünden sonra orijinal kopyaları disket ile gönderilmelidir. Tam sayfayı kaplayan tablolar/grafikler/şekiller basılmayacaktır; yazarların bu bilgiyi metin içinde vermeleri gerekmektedir. Fotoğraf kabul edilmeyecektir.

F. Dipnot

Tablo kapsamındaki herhangi bir konunun belirtilmesi için (*) gösterimi ile dipnot kullanılabilir. Bu özel durumun açıklaması hemen tablonun altında, 10 punto yazı karakteri ile belirtilmeli, bunun dışında metinde dipnot kullanılmamalıdır.

G. Kaynaklar

Kaynaklar metin içinde geçtikleri sıra ile numaralandırılarak listelenecektir. Yazı içinde kaynaklar ilgili satırın sonunda, kaynak numarası parantez içinde yazılarak gösterilecektir. Örneğin, "HIV enfekte bir anneden bebeğine virüsün bulaşma riski %50 dolayında bulunmuştur (5)" gibi. Kaynakların doğruluğundan yazarlar sorumludur. Kişisel haberleşmeler/yazışmalar kaynak olarak belirtilmemelidir. Kişisel görüşmelerin metin içinde gösterimi şöyle olmalıdır: (kaynak kişinin adı, tarihi ve kişisel görüşme) veya (basılmamış gözlem). Yayına kabul edil-

miş ancak henüz yayınlanmamış eserler, kaynak listesinde "basımda" ibaresi ile ve yazının basılacağı yayının adı ve tarih ve/veya sayı belirtilerek gösterilebilir. Altı yazardan fazla sayıda yazarlı eserlerde ilk altı yazarın adı kurallara uygun olarak yazılmalı, devamında Türkçe kaynaklarda "ve diğerleri", yabancı dille yazılmış kaynaklarda "et al" yazarak yazar adlarının yazımı tamamlanmalıdır. Yayınların adları Index Medicus'ta geçtiği şekilde kısaltılarak yazılmalıdır. Index Medicus'ta yer almayan yayınların adlarının kısaltılmadan yazılması gerekmektedir. Kaynaklar aşağıda belirtildiği şekilde, iki satır ara ile yazılmalıdır. *Bülten*'in yazım kurallarına uygun olarak yazılmamış olan kaynaklar, uygun düzeltmelerin yapılması için yazar(lar)a geri gönderilecektir.Kitap ve makale başlıkları "düz cümle" formunda (yalnız ilk sözcüğün ve özel isimlerin baş harfleri ile kısaltmalar büyük harf olacak şekilde) yazılmalıdır. Başlıklar italik yazılmamalıdır. Yazar adlarında noktalama düzenine dikkat edilmelidir. Örneğin, "Doe, J" değil, "Doe J".

Bir dergideki makale kaynak gösterildiğinde, cilt, sayı, sayfa gibi numaraları ayıran iki nokta üst üste veya noktalı virgül işaretinden sonra boşluk bırakılmamalıdır. Örneğin, "...Vol 1; 63: 320-328." değil, "... Vol 1;63:320-328."

Standart Dergi Makalesi gösterimi: Yazar(lar). Başlık. Derginin adı ve yılı;cilt:sayfalar. Örneğin, "Silverstone PH, Lemay T, Eliot J, Hsu V, Starko R. The prevalence of major depressive disorder and low self-esteem in medical inpatients. *Can J Psychiatry* 1996;41:67-74."

Kitap Bölümü gösterimi:

Yazar(lar). Bölüm başlığı. İçinde: editör(ler)in ad(lar)ı, editör(ler). Kitabın başlığı. Basıldığı yer: Basımevi; Basım yılı. sayfalar. Örneğin,"Flach F. The resilience hypothesis and post traumatic disorder. In: Wolf ME, Mosnaim AD, editors. Post-traumatic stress disorder: etiology, phenomenology, and treatment. Washington (DC): American Psychiatric Press; 1990 p37-45."

Konferans Sunumu (tebliğ): Yazar(lar). Başlık. Tebliğ (sunumun yapıldığı konferansın adı) da sunulmuştur; konferansın tarihleri; konferansın yeri. Örneğin, "Labrie F. Androgen Deficiency syndrome in women: role of androgen and their precursor DHEA in women. Paper presented at the Female Sexual Function Forum; October, 2001;Boston (MA)."

Elektronik ortam kaynakları:

Elektronik ortamdan aktarılan kaynaklar basılı kaynaklarda olduğu gibi gösterilecek, en sona elektronik adres ve kaynağa erişim tarihi belirtilecektir. Örneğin, "Webster T. Commentary: Does the sectre of ecologic bias haunt epidemiology?. *Int J Epidemiol* 2002;31:161-162. <http://ije.oupjournals.org/cgi/content/full/31/1/161>, 16.10.2003."

Diğer konular için "Uniform Requirements for Manuscript Submitted to Biomedical Journals (*Ann Intern Med* 1997;126:26-47) isimli yazı incelenebilir.

H. Teşekkür

Teşekkür, çalışmanın bir bölümünde katkı sağlayan kişiler içindir; 4 satırı geçmemelidir. Teşekkür edilen kişinin de bu konuda izninin alınmış olmasından yazar(lar) sorumludur.

YAZILARIN DERGIYE GÖNDERİLMESİ

Yayınlanmak üzere gönderilen makaleler için **Kontrol Listesi:**

1. Editöre yazılmış mektup
2. Yazışmalar için ilgili yazarın adres, telefon, faks ve e-posta bilgileri
3. İmzalı yayın hakkı devir formu (EKTE)
4. Şekil ve tablolarla dahil makalenin 3 kopyası
5. Makalenin elektronik kopyası (diskette, editör isterse CD'de-çalışmanın yayına kabul edildiği bildirildikten sonra)
6. Bütün şekil, tablo ve grafikler
7. Türkçe ve İngilizce Makalenin Adı
8. Özet (250 kelime)
9. Anahtar sözcükler (en fazla beş)
10. Uygun bölümlere ayrılmış makale
11. Tam ve doğru kaynaklar listesi
12. Bütün kaynaklar makalede metin içinde geçtikleri sıra ile numaralandırılarak parantez içinde yazılmış olmalı

Orijinal makalenin yanında üç kopyanın yazı işlerine gönderilmesi gerekmektedir. Bütün yazışmalar, iletişimi yapacak olan yazar ile yapılacaktır. Yazının başında, yayın için gönderildiğini ve bütün yazarlar tarafından okunduğunu belirten bir mektup yer almalıdır. Makalelerin etik kurallara uygunluğu yazarların sorumluluğundadır.

BİLİMSEL SORUMLULUK

Tüm yazarların gönderilen makalede akademik-bilimsel olarak doğrudan katkısı olmalıdır. Makaledeki çalışmayı planlamalı veya yapmalı, makaleyi yazmalı veya revize etmeli, son halini kabul etmelidir. Makalelerin bilimsel kurallara uygunluğu yazarların sorumluluğundadır.

ETİK SORUMLULUK

Dergi, "İnsan" ögesinin içinde bulunduğu tüm çalışmalarda Helsinki Deklarasyonu Prensiplerine uygunluk (<http://www.wma.net/e/policy/b3.htm>) ilkesini kabul eder. Bu tip çalışmaların varlığında yazarlar, makalenin YÖNTEM bölümünde bu prensiplere uygun olarak çalışmayı yaptıklarını, kurumlarının etik kurullarından ve çalışmaya katılmış insanlardan "bilgilendirilmiş olur" (*informed consent*) aldıklarını belirtmek zorundadırlar. Çalışmada "hayvan" ögesi kullanılmış ise yazarlar, makalenin YÖNTEM bölümünde *Guide for the Care and Use of Laboratory Animals* (www.nap.edu/catalog/5140.html) prensipleri doğrultusunda çalışmaların-

da hayvan haklarını koruduklarını ve kurumlarının etik kurullarından onay aldıklarını belirtmek zorundadırlar. Vaka sunumlarında hastanın kimliğinin ortaya çıkmasına bakılmaksızın hastalardan "bilgilendirilmiş olur" (*informed consent*) alınmalıdır. Eğer makalede doğrudan ya da dolaylı ticari bağlantı veya çalışma için maddi destek veren kurum mevcut ise yazarlar; kullanılan ticari ürün, ilaç, firma... ile ticari hiçbir ilişkisinin olmadığını ve varsa nasıl bir ilişkisinin olduğunu (konsültan, diğer anlaşmalar) kaynaklardan önce bildirmek zorundadır.

İLETİŞİM

Yazarlar, makalenin yazı işlerinin eline geçtiği konusunda bilgilendirileceklerdir; bu sırada yazılarına verilen numara da bildirilecektir. Bu numara daha sonra yapılacak bütün yazışmalarda veya telefon ile yapılan görüşmelerde belirtilmelidir. İletişimde bulunulacak olan yazar, adres değişikliklerini *Bülten'e* bildirmek zorundadır. Dergiye gelen yazılar, sonuç ne olursa olsun, geri gönderilmez.

Derginin bilimsel yazışma adresi:

**Toplum Hekimliği Bülteni, Hacettepe Üniversitesi
Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, 06100, Sıhhiye, Ankara.**

Telefon: 90. 312. 305 15 90

Faks: 90. 312. 311 00 72

e-posta: halksagligi@hacettepe.edu.tr

YAZILARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bütün yazılar orijinalite, geçerlilik ve içerik ve sonuçların önemi yönünden değerlendirileceklerdir. Gerekliliği görüldüğü durumlarda hakemlerin görüşleri yazarlara gönderilebilir. Bütün hakem raporları isimsiz olarak gönderilecektir. Yazarlar editörün son kararı konusunda bilgilendirileceklerdir. Gönderilen her yazının kabul edilip edilmediği yazışma adresine en geç üç ay içinde bildirilir.

KABUL EDİLEN YAZILAR

Yayına kabulden sonra, dizgi aşamasında yazının son halinin bir kağıt kopyası ile birlikte, Microsoft Word yazılım programı ile yazılmış bir disket kopyasının da *Bülten* yazı işlerine gönderilmesi gerekmektedir.

YAYIN HAKKI

Yazıların yayınlanmak üzere kabulünden sonra her türlü yayın hakkı "Toplum Hekimliği Bülteni"ne aittir. Dergide yayınlanan yazılar için yazar(lar)a herhangi bir ücret ya da karşılık ödenmez. Yazıların içeriğindeki görüşlerden yazar(lar) sorumludur. Yazar(lar)ın, yazıya konu olan veri tabanını ve araştırma ile ilgili belgeleri en az 2 (iki) yıl saklamaları gerekmektedir. Dergi, yazısı yayınlanmış olan her yazara bir adet olmak üzere iletişim adresine gönderilir.

2009 Yılında Yayınlanmış Makaleler Listesi

1. Ocak-Nisan/2009

- Trafik Kazaları ve Arka Koltuk Güvenliği
B Kaplan, H Özcebe
- Ankara'da Bir Sağlık Ocağına ve Belediyeye Ait Bir Spor Kompleksine Başvuran 18 Yaş ve Üzeri Kadınların Sağlığı Geliştirici Yaşam Biçim Düzeylerinin Belirlenmesi
M Kaya, ŞB Özvarış, H Atlas, M Altay, Ç Atik, G Aytekin, E Badak
- Kahramanmaraş'ta Yaşayan Bir Grup Kadının Kendi Kendine Meme Muayenesi Yapma ve Mammografi Çektirme Durumu İle Bunları Etkileyen Faktörler
A Özer, E Bankaoğlu, HÇ Ekerbiçer, MR Hüdayioğlu, M Özdemir
- Hastalık Yükü Kavramı ve Hesaplanmasında Kullanılan Ölçütler ve Daly Kavramına Kısa Bakış
N Paksoy Erbaydar

2. Mayıs-Ağustos/2009

- Ekonomik Krizler ve Sağlığa Etkisi
ÖK Çaman, N Çilingiroğlu
- Ankara'da Bazı Yemek Yenen İşletmelerde 4207 Sayılı "Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun"a Uyum ve Bu İşletmelerde Çalışanların, İşverenlerin Kanuna Yaklaşımları
G Kumru, Ç Oruç, S Polat, D Aslan, B Kaplan

- Kahvehane Müşterilerinin Tütün Yasası Görüşleri (Ankara, 2009) 20

H Özcebe, N Bilir, D Aslan, A N Yıldız, Ö Karadağ, B. Küçük Biçer

- Yoksulluk Sınırı Nasıl Hesaplanır?

MS Yardım

3. Eylül-Aralık/2009

- İşyerinde Şiddet
AN Yıldız, M Kaya
- Metal Sektöründe Bir İşyerinde Çalışanların Beslenme Alışkanlıkları ve İlişkili Antropometrik Ölçümleri
S Sözen, N Bilir, AN Yıldız, E Yıldız, T Sözen
- Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde Çalışan Araştırma Görevlileri ve İntörn Doktorlarda Şiddete Maruziyet ve Şiddetle İlişkili Etmenler
MN İlhan, S Özkan, ZÖ Kurtcebe, FN Aksakal
- Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2002-2009 Yılları Arası Yoksulluk Bulguları
(Türkiye İstatistik Kurumunun Gelir, Tüketici, Tüketim ve Yoksulluk ile ilgili web sayfasındaki Yoksulluk Analizlerinin özet bilgileridir)
N Çilingiroğlu